

УДК 347.9 (045)

Н. М. Корчак, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри господарського права і процесу Юридичного інституту «Інститут повітряного і космічного права»

Національного авіаційного університету

Ю. Ю. Головка, Юридичний інститут «Інститут повітряного і космічного права» Національного авіаційного університету

ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СТРУКТУРИ КОНКУРЕНТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Юридичний інститут «Інститут повітряного і космічного права» НАУ

Ця стаття присвячена особливостям конкурентного законодавства в Україні, а також висвітлена проблематика необхідності його удосконалення. Автор звертає увагу на необхідність визначення пріоритетів захисту національних товаровиробників і національних ринків від спроб монополізації та дискримінації України на міжнародних ринках.

Ключові слова: конкурентне законодавство, національний товаровиробник, національний ринок, монополізація.

Різноманітні види норм права і нормативних актів у національних системах права дуже тісно взаємопов'язані, обумовлені воно системою політичних і економічних відносин, які існують в суспільстві.

З питання щодо змісту конкурентного законодавства існує кілька точок зору. Зокрема, на думку В. П. Ворожейкіна та Ф. Ф. Рибаківа, воно складається лише з законодавчих та інших нормативних актів, що безпосередньо регулюють конкурентні відносини. Інші автори вважають, що до нього входять, крім актів, що безпосередньо регулюють конкурентні відносини, й інші акти, що містять окремі норми антимонопольної і конкурентної спрямованості.

Норми конкурентного спрямування є у законодавстві про ціноутворення, законодавстві про зовнішньоекономічну діяльність (воно визначає вплив на конкурентні відносини на внутрішньому ринку), податковому законодавстві (воно обмежує підприємництво або сприяє його розвитку), законодавстві про мале підприємництво та дерегуляцію підприємницької діяльності, про ціни папери, про фінансові послуги тощо.

Термін «конкурентне законодавство» найбільш адекватно відтворює зміст тих положень, які входять до його складу.

Конкурентне законодавство не може визначатися лише як антимонопольне законодавство, або антитрестовське, або законодавство про об-

межувальну практику тому, що перераховані назви відбивають лише окремі аспекти цього законодавства. Це саме «конкурентне законодавство», яке є підставою всіх норм, що спрямовані на досягнення предмета його регулювання – досягнення конкуренції. Що стосується таких підінститутів законодавства, як антимонопольне законодавство, законодавство про обмежувальну практику, антитрестовського законодавства, то дані підінститути можуть розглядатися, швидше, як аспекти, окремі сторони конкурентного законодавства. Якщо ж у деяких країнах конкурентне законодавство зветься антимонопольним, антитрестовським тощо, то головне – розуміти, що часто під цим маються на увазі не тільки обмежувальні норми, а й конкурентне законодавство в цілому.

Після визначення предмета конкурентного законодавства необхідно виявити особливості змісту конкурентного законодавства, обумовлені особливостями тих умов, у яких воно формується. Пов'язано це з тим, що, незважаючи на те, що «мета конкурентного законодавства одна і це законодавство повинно мати місце в кожній країні, але визначення поняття і способів досягнення мети будуть дуже різнитися залежно від історії та культурної спадщини країни», ті умови, у яких відбувається створення конкурентного законодавства в Україні, відрізняються багато в чому від «традиційних» умов його формування. Основні відмінності по-

лягають у тому, що конкурентне законодавство почало формуватися:

по-перше, за відсутності ринкових відносин;

по-друге, за відсутності конкуренції;

по-третє, за наявності сформованих державних монополій;

по-четверте, в умовах надмірної концентрації виробництва і вузької спеціалізації підприємств і географічної обмеженості ринків.

В Україні навіть монополії відрізнялися від тих монополій, що мали місце в інших країнах і проти яких було спрямоване конкурентне законодавство. Відмінності монополій – у походженні та ефективності функціонування. Монополії, створені за радянських часів, це несли в собі навіть тих позитивних ознак, що їх мала капіталістична монополія, як-от:

1. Капіталістична монополія виникає знизу в результаті конкурентної боротьби, соціалістична нав'язується зверху. У зв'язку з цим монополістом при капіталізмі стає підприємстволідер, що використовує передові технології, є сильнішим і має великий науково-технічний і виробничий потенціал. При соціалізмі ж монополія дуже часто з'являється при відсталій технологічній базі.

2. Капіталістична монополія заснована на власній економічній силі, а соціалістична заснована на організаційно-адміністративній системі керівництва. Капіталістична діє в умовах жорсткої конкуренції, соціалістична діє в тепличних умовах.

3. Капіталістична монополія бере участь у міжнародному поділі праці, чим досягається поліпшення якості виробництва, підвищення його конкурентоздатності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Соціалістична ж не бере участь у міжнародному поділі праці або обмежується регіональними рамками, наприклад, РЕВ (Рада економічної взаємодопомоги).

4. Радянське підприємство було не тільки обмежене в можливостях удосконалювати свій товар, підвищуючи його конкурентоздатність, а й не бажало цього. Якщо західні підприємства повинні були постійно рахуватися з небезпекою втрати клієнта, то радянське це хвилювалося за це. В умовах постійного дефіциту і відсутності вибору в кого купити продукцію, підвищення ціни, скорочення асортименту і будь-якого іншого погіршення характеристики товару мало позначалося на зміні попиту, тому підприємству нічого було боятися за збут своєї продукції.

У результаті дії цих чинників у радянській економіці монополія стала розумітися як привілей визначеного органу або організації, що давав широкі можливості діяти на свій розсуд і не накладав ніяких зобов'язань, пов'язаних із необхідністю удосконалювати вироблений товар.

Таким чином, з урахуванням повної відсутності конкурентних відносин конкурентне законодавство України повинно мати таку головну особливість – стимулюючі норми в ньому повинні переважати над обмежувальними. Це основна вимога, яку слід враховувати при зміні конкурентного законодавства з метою його удосконалення. Крім цього, конкурентне законодавство повинно бути діючим і більш жорстким, щоб перебороти складну обстановку свого створення, коли конкурентні відносини загалом або майже були відсутні.

Система правового регулювання конкурентних відносин в Україні почала формуватися лише на початку 90-х років, на відміну від конкурентного законодавства інших країн, у яких воно існує багато десятиліть, а то і сторіччя. Так, у США перший федеральний закон про конкуренцію (закон Шермана) був прийнятий у 1890 р. Перший український закон, у якому конкурентні відношення розглядалися як безпосередній об'єкт правового регулювання, був прийнятий у 1992 р. Це був Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності».

На сьогодні в науковій літературі (С. С. Алексєєв) висловлюється ідея про формування змістовної характеристики конкурентного законодавства у широкому розумінні. У зв'язку з цим виникає потреба у згуртуванні тих нормативних актів, що складають масив конкурентного законодавства, як воно було визначено рашіше. Тобто сформуванню саме системи конкурентного законодавства, як сукупність законодавчих та нормативно-правових актів обмежувального та стимулюючого характеру, спрямованих на захист конкуренції в Україні. Для більш повної характеристики конкурентного законодавства може бути систематизоване як сукупність нормативно-правових актів, що безпосередньо регулюють конкурентні відносини (власне регулююче законодавство), та інших актів, що містять окремі норми антимонополійної і конкурентної спрямованості.

Так, до першої підсистеми, власне регулюючого конкурентного законодавства, можна віднести такі законодавчі акти:

Конституцію України, у ст. 42 якої проголошено, що держава забезпечує захист конкуренції у підприємницькій діяльності. Не допускаються зловживання монополющим становищем на ринку, неправомірне обмеження конкуренції та недобросовісна конкуренція. Види і межі монополії визначаються виключно законом.

Господарський кодекс України, ст. 18 якого встановлює обмеження монополізму та сприяння змагальності у сфері господарювання, а гл. 3 обмеження монополізму та захист суб'єктів господарювання та споживачів від недобросовісної конкуренції. Крім того, гл. 28 цього Кодексу встановлює відповідальність суб'єктів господарювання за порушення антимонополюльно-конкурентного законодавства.

Кодекс України про адміністративні правопорушення, де у ст. 164-3 встановлено заборону на здійснення недобросовісної конкуренції. У статті 166-1 встановлена заборона на зловживання монополющим становищем на ринку. Статтею 166-2 встановлено обмеження щодо неправомірних угод між підприємцями у вигляді укладання угод, спрямованих на встановлення (підтримання) монополющих цін (тарифів), знижок, надбавок (доплат), надінок, розподіл ринків за територіальним принципом, асортиментом товарів, обсягом їх реалізації чи закупівель або за колом споживачів чи за іншими ознаками з метою їх монополізації, усунення з ринку або обмеження доступу на нього продавців, покупців, інших підприємців. У статті 166-3 встановлено заборону дискримінації підприємств органами влади і управління. Крім того, ст. 166-4 встановлено відповідальність за порушення порядку подання інформації та виконання рішень Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень.

Кримінальний кодекс України, в якому ст. 228 встановлено відповідальність за змову про зміну чи фіксування цін або примушування до їх змін чи фіксування, ст. 229 – за незаконне використання товарного знака та ст. 230 – за порушення антимонопольного законодавства у вигляді умисного неподання або подання завідомо неправдивих документів чи іншої інформації Антимонопольному комітетові України або його територіальному відділенню, а також ухилення від виконання законних рішень цих органів, вчинене службовою особою органу державної влади, органу місцевого самоврядування, органу адміністративно-господарського управління і контролю, підприємства, установи,

організації, якщо це було пов'язано з отриманням доходу у великих розмірах.

5. Закон України «Про захист економічної конкуренції» є сьогодні основним актом, що регулює відносини конкуренції. У Законі регулюються питання антиконкурентних узгоджених дій, зловживання монополією (домінуючим) становищем суб'єктів господарювання, антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, обмежувальної діяльності суб'єктів господарювання та об'єднань, концентрації суб'єктів господарювання, регламентовано процедури розгляду заяв (справ) про надання дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання, розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та встановлено відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

6. Закон України «Про Антимонопольний комітет України», що регламентує діяльність антимонопольних органів в Україні. У законі встановлено підконтрольність та підзвітність Антимонопольного комітету України, завдання, основні принципи діяльності, структуру, компетенцію і організацію діяльності Антимонопольного комітету України, статус Державного уповноваженого та голови територіального відділення Антимонопольного комітету України, правові основи реалізації повноважень Антимонопольного комітету України, науково-методичне забезпечення діяльності, фінансування та матеріально-технічне забезпечення Антимонопольного комітету України.

7. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», який визначає правові засади захисту господарюючих суб'єктів (підприємств) і споживачів від недобросовісної конкуренції. Закон спрямований на встановлення, розвиток і забезпечення торгових та інших чесних звичаїв ведення конкуренції при здійсненні підприємницької діяльності в умовах ринкових відносин. У Законі регламентовано питання неправомірного використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упакування, товару іншого виробника, копіювання зовнішнього вигляду виробу, питання порівняльної реклами, створення перешкод господарюючим суб'єктам у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції, неправомірного збирання, розголошення та використання комерційної таємниці, та встанов-

лено відповідальність за недобросовісну конкуренцію.

Також одним з вагомих об'єктів регулюючого конкурентного законодавства є міжнародні договори, укладені Україною, які регламентують розвиток конкуренції. Це зокрема:

– Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, Розділ VI якої регулює конкуренцію, захист інтелектуальної, промислової і комерційної власності та співробітництво в галузі законодавства з цих питань;

– Угода про створення зони вільної торгівлі між державами-учасниками ГУУАМ [18], стаття 18 якої регулює конкуренцію у підприємницькій діяльності;

Договір про проведення узгодженої антимонопольної політики між державами-учасниками Співдружності Незалежних Держав, ратифікований Законом України від 16.01.2003 р., сторони якого домовились про створення правових і організаційних засад їх співробітництва щодо проведення узгодженої антимонопольної політики та розвитку конкуренції, а також усунення негативних для торгівлі та економічного розвитку чинників і педоцущення дій, що завдання шкоди економічним інтересам держав-учасниць внаслідок монополістичної діяльності і/чи недобросовісної конкуренції;

Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року, статті 10 bis та 10 ter якої встановлюють принципи запобігання недобросовісній конкуренції;

Генеральна угода по торгівлі послугами, підписана Україною в рамках вступу до СОТ визначає (ст. VIII), що кожен член угоди забезпечує, що кожен монополістичний постачальник послуг на його території не діяв всупереч специфічним зобов'язанням члена угоди. Якщо монополістичний постачальник послуги конкурсу прямо або через дочірню компанію при постачанні послуг понад сфери своїх монополістичних прав і якщо ця послуга є предметом специфічних зобов'язань члена, то член угоди забезпечує щоб такий постачальник не зловживав своїм монополістичним становищем.

Першим актом, який відкрив якісно новий етап двосторонньої співпраці України у сфері конкурентної політики, став Договір між Кабінетом Міністрів України та Урядом Російської Федерації про співробітництво у галузі розвитку конкуренції. Він містить сучасну процедуру конкретної взаємодії органів влади та управ-

ління України та Росії у сфері застосування національного антимонопольного законодавства, координації спільних дій щодо попередження, обмеження і припинення антиконкурентної діяльності суб'єктів господарювання, подолання негативних наслідків від такої діяльності або втручання державних органів у господарську діяльність країн-партнерів, якщо вони зачіпають важливі інтереси сторін і негативно впливають на їхні торговельні відносини. У 2002 р. були укладені аналогічні міжурядові договори про співробітництво у галузі конкурентної політики з Грузією та Азербайджанською Республікою. Міжвідомче співробітництво у сфері вдосконалення концептуальних та правових засад конкурентної політики; обмін досвідом щодо проведення досліджень передбачається також угодами, підписаними Антимонопольним комітетом України з відповідними відомствами Республіки Білорусь, Республіки Болгарія, Литовської Республіки, Республіки Польща, Словацької Республіки, Чеської Республіки.

Ще одним пластом конкурентного законодавства є Укази Президента України, які теж регламентують конкурентні відносини та розвиток конкуренції.

Конкурентна політика на сучасному етапі передбачає здійснення комплексу заходів щодо формування ефективного конкурентного середовища, зменшення частки монополістичного сектору в економіці України, удосконалення правил конкуренції, впровадження сучасних методів державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій, зменшення частки монополістичного сектору у внутрішньому валовому продукті до 10–12 відсотків, захисту і підтримки конкуренції, розвитку її інституційного забезпечення.

Участь у формуванні регулюючого конкурентного законодавства бере також Кабінет Міністрів України. Так, постановою КМУ від 28 лютого 2002 р. № 219 затверджено Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання. Цей Порядок визначає процедуру надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання, що були заборонені Антимонопольним комітетом.

До підсистеми, що складається з законодавчих актів, що містять окремі форми антимонопольної і конкурентної спрямованості сьогодні можна віднести:

1. Закон України «Про природні монополії», який визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій в Україні. Метою цього Закону є забезпечення ефективності функціонування ринків, що перебувають у стані природної монополії, на основі збалансування інтересів суспільства, суб'єктів природних монополій та споживачів їх товарів. Крім цього Закону, діяльність природних монополій регламентується нормами Повітряного кодексу України, Кодексу торговельного мореплавства України, Законів України «Про транспорт», «Про зв'язок», «Про трубопровідний транспорт», «Про залізничний транспорт», «Про електроенергетику», інших законів України, що встановлюють особливості здійснення підприємницької діяльності у сферах природних монополій.

2. Закон України «Про господарські товариства», в ст. 1 якого передбачено, що придбання господарським товариством часток (акцій), активів інших господарських товариств має здійснюватися з дотриманням вимог антимонопольного законодавства. Статтею 4 Закону встановлено, що установчі документи товариства у випадках, передбачених чинним законодавством, погоджуються з Антимонопольним комітетом України. Відповідно до вимог ст. 19 Закону, припинення діяльності товариства відбувається шляхом його реорганізації (злиття, приспівання, поділу, виділення, перетворення) або ліквідації з дотриманням вимог антимонопольного законодавства. Реорганізація товариства відбувається за рішенням вищого органу товариства. Реорганізація товариства, що зловживає своїм монопольним становищем на ринку, може здійснюватися також шляхом його примусового поділу в порядку, передбаченому чинним законодавством.

Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів» у ст. 2 визначає, що мета державного регулювання ринку цінних паперів – запобігання монополізації та створення умов розвитку добросовісної конкуренції на ринку цінних паперів.

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» гарантує (ст. 8) заохочення конкуренції та ліквідацію монополізму в сфері зовнішньоекономічної діяльності та визначає (ст. 9) компетенцію Антимонопольного комітету України в частині здійснення контролю за додержанням суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності законодавства про захист еконо-

мічної конкуренції. Крім того, ст. 20 Закону регламентує заходи щодо захисту економічної конкуренції в галузі зовнішньоекономічної діяльності, а ст. 31 – заходи проти недобросовісної конкуренції та зростаючого імпорту при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» передбачає (ст. 16), що фінансові установи мають право на добровільних засадах об'єднувати свою діяльність, якщо це не суперечить антимонопольному законодавству України та вимогам законів з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг. Статтею 17 Закону встановлено, що фінансові установи здійснюють свою діяльність з урахуванням вимог антимонопольного законодавства та законодавства про захист від недобросовісної конкуренції, а ст. 19 визначена мета державного регулювання ринку фінансових послуг – запобігання монополізації та створення умов розвитку добросовісної конкуренції на ринках фінансових послуг. У статті 21 Закону передбачено, що Антимонопольний комітет України та інші державні органи здійснюють контроль за діяльністю учасників ринків фінансових послуг та отримують від цих інформацію у межах повноважень, визначених законом.

Закон України «Про банки та банківську діяльність» ст. 53 визначає принципи конкуренції у банківській системі, зокрема банкам забороняється: укладати договори з метою обмеження конкуренції та монополізації умов надання кредитів, інших банківських послуг, встановлення процентних ставок та комісійної винагороди, встановлювати процентні ставки та комісійні винагороди на рівні нижче собівартості банківських послуг у цьому банку, вчиняти будь-які дії щодо впровадження у своїй практиці недобросовісної конкуренції. Факти недобросовісної конкуренції щодо надання банком тих чи інших банківських послуг або здійснення операцій є підставою для заборони цьому банку подальшого надання таких послуг або здійснення операцій.

Також конкурентне законодавство формує нормативні акти, що визначають права і обов'язки органів, відповідальних за розвиток конкурентних відносин. Такими органами є Антимонопольний комітет України, постійно діючі та тимчасові адміністративні колегії Антимонопольного комітету України, державний уповноважений Антимонопольного комітету України, адміністративні колегії територіаль-

них відділень Антимонопольного комітету України.

Окрему групу складають нормативні акти, спрямовані на демонополізацію економіки. Переліком до них відноситься Державна програма демонополізації економіки та розвитку конкуренції, затверджена Постановою Верховної Ради України від 21 грудня 1993 р. Заходи демонополізації економіки перозривно пов'язані з приватизацією державних і комунальних підприємств. Таким чином, низка нормативних актів, що регулюють приватизацію в тій мірі, у якій це впливає на розвиток конкурентних відношень, також відносяться до конкурентного законодавства.

Положення нормативних актів інших галузей законодавства, що впливають на розвиток конкурентних відношень: законодавство про захист прав споживачів, фінансове законодавство, про ціноутворення, про рекламу, про фінансово-промислові групи, про ринок цінних паперів, про холдингові компанії, а також про розвиток малого бізнесу.

Таким чином, конкурентне законодавство досить розрізнене. Воно систематично переглядається і удосконалюється шляхом внесення змін і доповнень. Можна зауважити, що важко провести чітку межу між актами, що містять обмежувальні норми, і актами, що містять стимулюючі норми. Одні й ті самі нормативні акти містять норми обох видів, що є свідченням комплексності конкурентного законодавства і актуальності питання його систематизації. Тому здійснена у статті систематизація конкурентного законодавства, на нашу думку, дозволить своєчасно виявити прогалини в праві і усунути їх, а також дасть змогу суб'єктам господарювання, їх посадовим особам краще орієнтуватись у чинному законодавстві, не допускати правопорушень, підвищувати рівень правової культури в суспільстві.

Однак, крім проблем систематизації конкурентного законодавства, є низка інших проблем, які стримують розвиток конкуренції в Україні. Здійснення широкомасштабних перетворень в економічній сфері неможливе без побудови якісно нової системи державного регулювання економічних відносин, яка повинна спиратися на відповідний правовий механізм. У процесі правового забезпечення економічних реформ задіяні всі галузі права. Проте втручання держави в економічні процеси не обмежується застосуванням організаційно-правових механізмів податкової, бюджетної, грошово-

кредитної, зовнішньоекономічної та митної політики. Воно також здійснюється шляхом створення й застосування спеціальних правових механізмів, зокрема, за допомогою конкурентного права як сукупності норм, що регламентує правила конкурентної поведінки суб'єктів господарювання на ринку, спрямована на задоволення потреб, захист інтересів підприємців, споживачів і держави в цілому.

Розвиток конкурентного законодавства і права, який відбувається в Україні, є ознакою якісних змін у суспільній свідомості, поступового переходу до побудови цивілізованої економічної системи в країні. Разом з тим, незважаючи на увагу, що приділяється питанням формування та розвитку конкурентного законодавства і права, майже відсутні теоретичні розробки цих питань. Ця проблема є дуже актуальною в умовах докорінної зміни (новації) норм конкурентного законодавства, що відбувається у зв'язку з набуттям чинності Закону України «Про захист економічної конкуренції». До речі, водночас змінюється не лише низка правових норм, а й уся система та інфраструктура конкурентного законодавства. Тобто відбуваються концептуальні зміни цієї системи. Такі зміни не лише впливають на розвиток конкурентного права, вони потребують якісного теоретичного обґрунтування. Саме тому варто звернути увагу на концептуальне розуміння поняття «конкурентне право» і фактори, що визначають напрями його розвитку в майбутньому. У свою чергу, конкурентне законодавство є зовнішнім проявом конкурентного права. Це досить нове у правовій системі України поняття. Крім того, використання зазначеного терміна викликає суперечки серед дослідників. Зокрема, можна виділити три основні підходи до визначення змісту поняття «конкурентне право»:

1. Конкурентне право як синонім поняття «підприємницьке право» (business competition law);
2. Конкурентне право як сукупність правових норм, спрямованих на попередження, припинення і захист від недобросовісної конкуренції;
3. Конкурентне право як загальне об'єднуюче поняття й охоплює як правову регламентацію захисту конкуренції від будь-яких обмежень конкуренції (антимонопольне право), так і правову регламентацію захисту від недобросовісної конкуренції. Досить часто ці два різні за змістом поняття використовуються пара-

дlessly. Звернімо увагу, що в рамках загального поняття кошкурентного права й антимонопольне право, і право із захисту від недобросовісної кошкурентності спрямовані на забезпечення ефективного функціонування ринкової економіки. Але унікальність сучасної економічної системи проявляється в тому, що окремі сфери економіки за умов кошкурентності є неефективними (сфери дії природних монополій). Тому з метою збалансування економічної системи держава законодавчим шляхом обмежує розвиток кошкурентності на цих ринках. На думку К. Ю. Тотьєва, законодавство у сфері природних монополій є антиподом антимонопольного законодавства.

Водночас державне регулювання у сфері природних монополій суттєво відрізняється від антимонопольного регулювання. Головна відмінність полягає в меті регулювання. Метою антимонопольного регулювання є створення умов для запуску ринкових механізмів та подальше підтримання їх природного розвитку. Метою ж регулювання діяльності природних монополій є створення ефективної мобільної системи державного регулювання природних монополій, за якої їх суб'єкти зацікавлені діяти ефективно, не використовуючи переваг власного монопольного становища, а їх вплив на ситуацію на ринку має суто ринковий характер. Отже, попри іноді протилежні механізми державного регулювання, метою законодавства про природні монополії є також забезпечення ефективного функціонування економіки. Крім того, як не парадоксально, саме наявність природних монополій підкреслює необхідність кошкурентності та переваги свободи підприємницької діяльності. За таких умов право природних монополій є певід'ємною частиною кошкурентного права.

Уведення в дію Закону України «Про захист економічної кошкурентності» та нормативних актів, прийнятих на його виконання, вимагає суттєвого теоретичного осмислення. Зокрема, Законом усуваються значні прогалини в правовому механізмі захисту економічної кошкурентності, закладаються нові механізми правового регулювання економічної кошкурентності (визначені основні процесуальні форми), набувають правової форми окремі норми, присвячені механізмам контролю за дотриманням кошкурентного законодавства, вдосконалюються механізми відповідальності за кошкурентні правопорушення. Разом з тим у Законі існує шизка протиріч і не доопрацювань, які можуть значно ускладнити його застосування. За таких умов головним завданням кошкурентного права є

відпрацювання механізмів, спрямованих на зменшення негативних наслідків таких «педоліків» і відпрацювання концепції узгодження окремих неузгодженостей з метою внесення змін і доповнень до Закону України «Про захист економічної кошкурентності».

Особливий інтерес представляє теоретичне обгрупування основних оціпочних «каучукових» категорій кошкурентного законодавства, зокрема «значна кошкурентність», «узгоджені дії, що сприяють техніко-технологічному, економічному розвитку, розвитку малих або середніх підприємств», «контроль», «пов'язані особи» тощо. Теоретичному аналізу підлягають також правові механізми попереднього і поточного контролю за дотриманням кошкурентного законодавства, закладені Законом України «Про захист економічної кошкурентності». Крім того, окремим предметом дослідження в системі кошкурентного права має стати інститут відповідальності за вчинення кошкурентних правопорушень. Особливої уваги заслуговує питання правової природи санкцій, що застосовуються органами Комітету за порушення кошкурентного законодавства.

На нашу думку, значний вплив на розвиток кошкурентного права матиме розробка Кошкурентно-процесуального кодексу, створення якого передбачається розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Кошкурентно-процесуального кодексу України» від 18 березня 2008 р., а також створення спеціалізованого судового органу – Кошкурентно-патентного суду. Так само важливим для кошкурентного права є і міжнародно-правові зобов'язання України щодо підтримки і розвитку кошкурентності в країні та світі. Особливо хотілося б звернути увагу на необхідність визначення пріоритетів захисту національних товаровиробників і національних ринків від сироб монополізації та дискримінації України на міжнародних ринках. На нашу думку, цього можна досягти шляхом дво- та багатостороннього міжнародного співробітництва, а також створення відповідного механізму контролю діяльності українських підприємств, що виходять на зовнішньоекономічний ринок.

Література

1. Конституція України. Офіційне видання. К.: Кондор, 2006 р. 60 с.
2. Господарський кодекс України. Офіційне видання. К.: Видавничий Дім «Скіф», 2009 р. 182 с.

3. *Кодекс України про адміністративні правопорушення*. Офіційне видання. К.: Наукова істина, 2008 р. 125 с.

4. *Кримінальний кодекс України*. Офіційне видання. К.: Наукова істина, 2007 р. 920 с.

5. *Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності»* від 18 лютого 1992 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 1992. – № 21. – Ст. 9-13.

6. *Закон України «Про Антимонопольний комітет України»* від 26 листопада 1993 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. Ст. 12-15.

7. *Закон України «Про захист економічної конкуренції»* від 11 січня 2001 р. // *Офіційний вісник України*. – 2001. – № 7. – Ст. 8-11.

8. *Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції»* від 7 червня 1996 р. // *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. – № 36. Ст. 5-9.

9. *Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок надання Кабінетом Міністрів України дозволу на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання»* від 28 лютого 2002 р. // *Офіційний вісник України*. 2002. № 9 – Ст. 11-16.

10. *Закон України «Про природні монополії»* від 20 квітня 2000 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 30. Ст. 5-11.

11. *Закон України «Про господарські товариства»* // *Відомості Верховної Ради України*. – 1991. – № 49. – Ст. 7-9.

12. *Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів»* // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 51. Ст. 3-5.

13. *Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність»* // *Голос України*. 1991. № 29. чер.

14. *Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг»* // *Відомості Верховної Ради України*. – 2002. – № 1. – Ст. 5-8.

15. *Закон України «Про банки та банківську діяльність»* // *Голос України*. 1991. № 20. – трав.

16. *Біленчук П., Удалов Т.* Програма курсу конкурентно-антимонопольне право України. // *Юридичний вісник України*. – 2001. – № 40. берез.

17. *Борисенко З. М.* Основи конкурентної політики // *Підручник*. – К.: ТАКСОН, 2004. – 704 с.

18. *Дахно І. І.* Антимонопольне право. К.: Юрінком Інтер, 1999 р. – Ст. 8.

19. *Еременко В. И.* Законодательство о пресечении недобросовестной конкуренции капиталистических стран. – М.: Печать, 1991 р. – 218 с.

20. *Кузьміна С. А.* Захист інтересів суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції. Дніпропетровськ: Паука, 2000.

Н. М. Корчак, Ю. Ю. Головки

Особенности и пути усовершенствования структуры конкурентного законодательства в Украине. Эта работа посвящена особенностям конкурентного законодательства в Украине, а также изложено проблематику необходимости его усовершенствования. Автор обращает внимание на необходимость определения приоритетов защиты национальных товаропроизводителей и национальных рынков от попыток монополизации и дискриминации Украины на международных рынках.

This work is devoted to the features of competition legislation in Ukraine, and also analyzes some issues of necessity of his improvement. An author pays attention to the necessity of determination of priorities of defence of national commodity producers and national markets from the attempts of monopolization and discrimination of Ukraine at the international markets.